

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Dział Petycji i Korespondencji

Warszawa, dnia 24 lutego 2017 r.

BADK/DPK/133/2/17 WW

P9-02/17

Nr: 30349	Data wpływu petycji 24 stycznia 2017 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 27 lutego 2017 r.

ŚWIADCZENIA RODZINNE

TEMAT

**ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE
DLA OPIEKUNÓW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
POBIERAJĄCYCH WCZEŚNIEJSZE EMERYTURY**

WNOSZĄCA PETYCJE: petycja indywidualna

Katarzyna Zaremba.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, w celu przyznania świadczenia pielęgnacyjnego osobom pobierającym wcześniejszą emeryturę z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEJ PETYCJE:

Autorka petycji jest opiekunem osoby niepełnosprawnej, która pobiera wcześniejszą emeryturę (tzw. EWK) – świadczenie to uzyskali rodzice niepełnosprawnych dzieci, którzy nabyli do niego prawo na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki. Obecnie opiekunowie wciąż sprawują opiekę nad dorosłymi już niepełnosprawnymi dziećmi, a otrzymywane przez nich emerytury są niższe od świadczenia pielęgnacyjnego.

Najniższa emerytura od 1 marca 2016 r. wynosi 882,56 zł, (od 1 marca 2017 r. to 1000 zł miesięcznie), świadczenie pielęgnacyjne od 1 stycznia 2017 r. wynosi 1406 zł. Występuje zatem duża dysproporcja w wysokości tych świadczeń. W ocenie wnoszącej petycję, opiekunowie którzy pobierają emerytury są w trudniejszym położeniu finansowym niż osoby, którym przysługuje świadczenie pielęgnacyjne.

Autorka petycji postuluje wprowadzenie zmian w ustawie w celu przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego opiekunom pobierającym emerytury w wysokości różnicy pomiędzy kwotą świadczenia pielęgnacyjnego, a kwotą pobieranej emerytury. Nadto autorka petycji wyraża niezadowolenie i poczucie krzywdy z powodu obowiązujących regulacji, które wykluczają osoby uprawnione do emerytury z prawa do ubiegania się o świadczenia pielęgnacyjne. Zdaniem wnoszącej petycję podjęte w tej sprawie działania zniwelują różnice w zakresie wysokości świadczeń przysługujących osobom z tytułu opieki nad niepełnosprawnymi.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 32 stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518 ze zm.) określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
- zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie uchwały rady gminy,
- świadczenia wypłacane przez gminy, na podstawie uchwały rady gminy,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

Sprawy świadczeń opiekuńczych regulują art. 16–17b.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na częściowe pokrycie wydatków koniecznych do zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje w kwocie 153 zł miesięcznie niepełnosprawnemu dziecku, osobie powyżej 16 lat z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, a także osobie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia oraz osobie, która ukończyła 75 lat (art. 16).

Specjalny zasiłek opiekuńczy (art. 16a) przysługuje osobom, na których zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego, codziennego współudziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Zasiłek w kwocie 520 zł miesięcznie należy się, gdy łączny dochód rodziny opiekuna oraz rodziny podopiecznego na osobę nie przekracza kwoty kryterium dochodowego, które wynosi 764 zł.

Świadczenie pielęgnacyjne (art. 17) ma na celu udzielenie materialnego wsparcia osobom, które opiekują się niepełnosprawnymi. Świadczenie to częściowo rekompensuje opiekunowi niepełnosprawnego dziecka lub osoby dorosłej utratę dochodu po rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Świadczenie należy się:

- matce lub ojcu dziecka albo opiekunowi faktycznemu,

– osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

– innym osobom, na których zgodnie z prawem rodzinnym ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności – jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem: o znacznym stopniu niepełnosprawności albo o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami, wymienionymi w art. 16 a.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli u osoby wymagającej opieki niepełnosprawność powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej nie później niż do ukończenia 25. lat. Świadczenie podlega corocznej waloryzacji od 1 stycznia. Waloryzacja polega na zwiększeniu jego kwoty o wskaźnik waloryzacji, którym jest wyrażony w procentach wzrost minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 listopada 2016 r. w sprawie kwoty świadczenia pielęgnacyjnego w roku 2017 (M. P. z 2016 r. poz. 1103) określiło świadczenie pielęgnacyjne w 2017 r. na kwotę 1406 zł.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego (art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a).

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 963 ze zm.) w art. 16 ust. 6b pkt 1 stanowi, że za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne albo specjalny zasiłek opiekuńczy wójt, burmistrz lub prezydent miasta finansuje składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Podstawę wymiaru składek na wskazane ubezpieczenia osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne albo specjalny zasiłek opiekuńczy stanowi kwota pobieranego świadczenia albo zasiłku (art. 18 ust. 5a).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1793 ze zm.) w art. 66 określa katalog objętych obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym. Obowiązkowi temu podlegają pobierający świadczenie pielęgnacyjne z ustawy o świadczeniach rodzinnych, którzy nie są obowiązkowo ubezpieczeni z innego tytułu (art. 66 ust. 1 pkt 28a). Osoby te, zgłasza do ubezpieczenia wójt, burmistrz lub prezydent miasta (art. 75 ust. 11).

PRACE LEGISLACYJNE:

Do Sejmu 6 lipca 2016 r. wpłynął **poselski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych** (druk sejmowy nr 772), 22 lipca 2016 r. skierowany do pierwszego czytania do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Celem projektu jest zlikwidowanie dysproporcji w wysokości świadczeń dla opiekunów osób niepełnosprawnych, z uwagi na rodzaj uprawnienia z którego korzystają.

W Sejmie 31 maja 2016 r. złożono petycję indywidualną (Nr BKSP-145-89/16) powiązaną z prezentowaną petycją, która dotyczyła podniesienia wysokości wcześniejszej emerytury z tytułu sprawowania opieki nad (osobą) dzieckiem niepełnosprawnym w stopniu znacznym. Petycja została skierowana do Komisji do Spraw Petycji, która uchwaliła dezyderat. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 23 grudnia 2016 r. w odpowiedzi na dezyderat stwierdziło m.in., że jeżeli osoba ubiegająca się o świadczenie pielęgnacyjne ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem, to świadczenie nie może jej być przyznane nawet wtedy jeśli jej emerytura jest w kwocie niższej niż świadczenie pielęgnacyjne. Resort poinformował również, że w ramach Zespołu do spraw Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin analizowane są postulaty i propozycje rozwiązań zgłaszane przez środowiska niepełnosprawnych i ich opiekunów.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 28 grudnia 2016 r. złożona została petycja wielokrotna (nr 76) powiązana z prezentowaną petycją. Dotyczy wyrównania wcześniejszych emerytur EWK do minimum wysokości świadczenia pielęgnacyjnego z waloryzacją od stycznia nowego roku oraz zmiany art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Okres oczekiwania na dalsze petycje wyznaczono na 18 marca 2017 r.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Trybunał Konstytucyjny 21 października 2014 r. po rozpoznaniu wniosku grupy posłów (sygn. akt K 38/13) w sprawie m.in. prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wydał wyrok, w którym orzekł, że:

- art. 16a ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1456 ze zm.), jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 69 Konstytucji,
- art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych, w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

W uzasadnieniu Trybunał podkreślił m.in., że skutkiem wyroku w odniesieniu do art. 17 ust. 1b jest stwierdzenie, że opiekunowie dorosłych osób niepełnosprawnych muszą być przez ustawodawcę traktowani jako podmioty należące do tej samej klasy. Nie mogą być, co do zasady, traktowani w sposób odmienny. W stanie prawnym sprzed wydaniem wyroku ich sytuacja prawna była zróżnicowana, co było powiązane z określeniem momentu powstania niepełnosprawności osoby wymagającej opieki, jako istotnego kryterium regulacji prawnej. Trybunał nie podważył założenia, że okres życia, w którym pojawia się niepełnosprawność, może mieć związek z posiadaniem przez daną osobę majątku na zapewnienie godziwej egzystencji, jednak sposób zastosowania tego kryterium prowadził do arbitralnego zróżnicowania w obrębie tej samej grupy podmiotów podobnych.

Zdaniem Trybunału ustawodawca zobowiązany jest precyzyjnie określić racjonalne przesłanki, od których uzależni zróżnicowany poziom świadczenia. Musi przyjąć jednakowe traktowanie opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych, niezależnie od istniejącego już w ustawie preferencyjnego traktowania opiekunów niepełnosprawnych dzieci. Wykonanie wyroku wymaga podjęcia działań dla przywrócenia równego traktowania opiekunów.

Interpelacja poselska nr 7599 z 8 listopada 2016 r. dotycząca umożliwienia opiekunom dzieci niepełnosprawnych wyboru między emeryturą a świadczeniem pielęgnacyjnym. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej stwierdziło, że są prowadzone analizy dotyczące zmian w systemie wsparcia niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów. Rozważane są postulaty braku możliwości otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego przez opiekunów mających ustalone prawo do świadczenia emerytalno-rentowego, w kwocie niższej niż świadczenie pielęgnacyjne.

Resort poinformował, że prace nad zmianami w systemie wsparcia opiekunów, w tym realizacja wyroku Trybunału Konstytucyjnego (vide wyżej) prowadzone są w ramach wewnątrzresortowego Zespołu do Spraw Rozwiązań Systemowych dla Opiekunów Osób Niepełnosprawnych. Ministerstwo bierze udział w pracach międzyresortowego Zespołu do spraw Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin, powołanego Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów nr 89 z dnia 29 sierpnia 2016 r. W skład zespołu weszli m.in. przedstawiciele resortów: zdrowia, edukacji i finansów. Do jego zadań należy opracowanie:

- analizy sytuacji osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dostępu do edukacji, kultury, zatrudnienia oraz świadczeń zdrowotnych,
- kompleksowych rozwiązań w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych

osób i członków ich rodzin z uwzględnieniem postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.,

– propozycji rozwiązań legislacyjnych i systemowych mających na celu poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.

INFORMACJE DODATKOWE:

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. Nr 28 poz. 149 ze zm.) regulowało sprawy uzyskania emerytury bez względu na wiek dla pracowników, którzy nie mogli kontynuować zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka wymagającego stałej opieki (tzw. emerytury EWK). Regulacja utraciła moc 1 stycznia 1999 r. Przepisy przejściowe (art. 186 ust. 3 ustawy emerytalnej) określiły, że uprawnienie do emerytury zachowały osoby, które do 31 grudnia 1998 r. spełniły wszystkie warunki wymagane w rozporządzeniu.

Od 1 kwietnia 2016 r. weszła w życie **ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** (Dz. U. z 2016 r. poz. 195 ze zm.) wprowadzając świadczenie wychowawcze w kwocie 500 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków na wychowywanie, opiekę i zaspokojenie potrzeb życiowych dziecka. Przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu albo prawnemu dziecka do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. Świadczenie na pierwsze dziecko należy się, jeżeli dochód w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 800 zł, a w przypadku dziecka niepełnosprawnego 1200 zł.

Od 1 stycznia 2017 r. weszły w życie następujące akty prawne:

– **ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów** (Dz. U. z 2016 r. poz. 972). Zgodnie z ustawą ustalenie członkowi rodziny osoby sprawującej opiekę prawa do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego lub świadczenia pielęgnacyjnego w związku z opieką nad inną osobą nie powoduje utraty prawa do zasiłku dla opiekuna. W rodzinach, w których sprawowana jest opieka nad więcej niż jedną dorosłą osobą niepełnosprawną, więcej niż jeden opiekun będzie mógł pobierać specjalny zasiłek opiekuńczy. Jeśli w jednej rodzinie jest dwoje dzieci niepełnosprawnych każdy z rodziców będzie mógł otrzymywać świadczenie pielęgnacyjne z tytułu zakończenia aktywności zawodowej spowodowanego koniecznością sprawowania opieki.

– ustawa z dnia 6 października 2016 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz ustawy o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1940). Ustawą wprowadzono możliwość nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub świadczenia przedemerytalnego przez byłych opiekunów osób niepełnosprawnych, którzy utracili prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna z powodu śmierci osoby niepełnosprawnej, nad którą opieka była sprawowana.

Ustawa z dnia 2 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 2) – od 1 marca 2017 r. podwyższa najniższe kwoty świadczeń emerytalno-rentowych: do 1000 zł miesięcznie rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, najniższą emeryturę i rentę rodzinną oraz do kwoty 750 zł miesięcznie najniższą rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz